

## ואע"פ שאין ראייה לדבר - זכר לדבר

### שמות פרק כא

1. (כב) וְכִי יִצְאוּ אֲנָשִׁים וְנָגְפוּ אִשָּׁה הָרָה וַיֵּצְאוּ יְלֶדֶיהָ וְלֹא יְהִי אֶסּוֹן עָנוּשׁ יַעֲנֹשׁ כַּאֲשֶׁר יִשִּׁית עָלָיו בְּעַל

הָאִשָּׁה וְנָתַן בְּפָלְלִים:

(כג) וְאִם אֶסּוֹן יְהִי וְנָתַתָּה נֶפֶשׁ תַּחַת נֶפֶשׁ:

### תורה תמימה שמות כא:כג

2. ואם אסון יהיה - אין אסון אלא מיתה, ואע"פ שאין ראייה לדבר - זכר לדבר שנאמר (פ' מקץ) וקראהו

אסון קסח) [מכילתא]:

### אונקלוס שמות כא:כג

3. ואם מותא יהי ותתין נפשא חלף נפשא:

### תורה תמימה הערות שמות פרק כא

4. קסח) מה שאמר זכר לדבר דמשמע שאין זה ראייה גמורה י"ל משום דיש סברא לומר דיעקב מחבתו

היתרה לבנימין חשש גם לאיזה אסון שהוא אף לא אסון מיתה. ומכאן צ"ע במש"כ רש"י ור"ן בסוגיא

דפ"ק דפסחים דלשון ואע"פ שאין ראייה לדבר זכר לדבר אמרינן רק היכא שהראיה היא מדברי קבלה

ולא מדברי תורה והלא הכא אמר לשון זה אף בראיה מדברי תורה, וצ"ע. ועיין בענין זה לעיל בפ' בא

בפסוק שאור לא ימצא בבתיכם:

### שמות יב:יט

5. שְׁבַעַת יָמִים שָׂאֵר לֹא יִמְצָא בְּבֵתֵיכֶם כִּי כָּל אֶחָד מִחֻמֹּצֵי וְנִכְרֹתֶיהָ הַנֶּפֶשׁ הַהוּא מַעֲדַת יִשְׂרָאֵל בְּגֵר

וּבְאֶזְרַח הָאָרֶץ:

### תורה תמימה שמות יב:יט

6. לא ימצא - אור לארבעה עשר בודקין את החמץ לאור הנר מפני שאור הנר יפה לבדיקה, ואע"פ שאין

ראיה לדבר זכר לדבר, שנאמר שאור לא ימצא וכתוב (פ' מקץ) ויחפש בגדול החל ובקטן כלה וימצא,

וכתיב (צפניה א') אחפש את ירושלים בנרות קעא) [פסחים ז' ב']:

### תורה תמימה הערות שמות פרק יב

7. קעא) פירש"י דלכן אמר זכר לדבר, מפני שראיה גמורה ליתא, דדברי תורה מדברי קבלה לא ילפינן,

עכ"ל, וכ"כ הר"ן, ולכאורה קשה לפירושו, דהא הילפותא כאן היא רק גלוי מילתא בעלמא דטוב

לחפש בנרות, וא"כ מאי שייך כאן ד"ת מד"ק לא ילפינן, כדמצינו סברא כזו בב"ק ב' ב' וכי תימא ד"ת

מד"ק לא ילפינן וכי האי מילף הוא גלוי מילתא בעלמא הוא, אלמא דהיכא דהוי גלוי מילתא ילפינן ד"ת מד"ק.

ונראה בהסבר הדבר משום דערך הלמוד שבכאן שונה הוא מערך הלמוד שבב"ק שם, דשם לענין הלמוד אין נגיחה אלא בקרן גם לולא הלמוד היינו יודעין זאת מסברא דסתם נגיחת שור היא בקרן, דכן נראה מטבעו, ומביא עוד לסמך מפסוק, והוי באמת רק גלוי מילתא בעלמא, משא"כ הכא לולא הלמוד היתה הסברא נוטה להיפך דאור היום יותר מסוגל לבדיקה, שכן ידוע דטבע אור היום גדול ובהיר מאור הנר, שהרי בעלמא כשרצה הפסוק לתאר אור גדול המשיל אותו האור לאור היום, כאור שבעת הימים, אור הלבנה כאור החמה, וכדומה, וכן קי"ל לעולם יצא אדם בכי טוב באור היום ולא די באור הנר בלילה, וגם לענין אור הנר במוצאי שבת אמרו דטוב לברך ברכת האור לפני האבוקה [וע' באו"ח סי' רצ"ח דכשאין אבוקה צריך לפחות שתי נרות] והכא אמר היפך הסברא, אלא דאור הנר יפה לבדיקה, וא"כ באמת צריך לזה למוד גמור, ולכן אמרו זכר לדבר, ופירש"י ור"ן הטעם דללמוד עקרי כזה לא ילפינן ד"ת מד"ק, ודו"ק.

אבל תלמידי רבינו יונה פ"ק דברכות כתבו בכלל דכל מקום שאמרו בגמרא אע"פ שאין ראייה לדבר זכר לדבר הוא משום דאינו מוכיח לגמרי אלא במקצת, יעו"ש. ומכאן ראייה לפירושם זה, יען דבאמת אינו מוכח לגמרי, שהרי החפוש והמציאה שבגביע בנימין על כרחך לא היו בנרות, דהא אותו המעשה ביום היה כמבואר בפרשה, ובודאי לא חפש בנרות דשרגא בטיהרא לא מהני, אלא מביא רק זכר לדבר דחפוש שבליילה הוא לאור הנר כמו בירושלים, ומגביע בנימין מביא רק לראיה דאי אפשר למצוא דבר טמון רק אחר החפוש, ודו"ק, ואין להאריך עוד:

#### תלמוד בבלי מסכת פסחים ז:

8. לאור הנר וכו'. מנא הני מילי? אמר רב חסדא: למדנו מציאה ממציאה, ומציאה מחיפוש, וחיפוש מחיפוש, וחיפוש מנרות, ונרות מנר. מציאה ממציאה - כתיב הכא (שמות יב) שבעת ימים שאר לא ימצא בבתים וכתוב התם (בראשית מד) ויחפש בגדול החל ובקטן כלה וימצא. ומציאה מחיפוש ידידה, וחיפוש מנרות - דכתיב (צפניה א) בעת ההיא אחפש את ירושלים בנרות, ונרות מנר, דכתיב (משלי כ) נר (אלהים) [ה'] נשמת אדם חפש כל חדרי בטן. תנא דבי רבי ישמעאל: לילי ארבעה עשר בודקים את החמץ לאור הנר, אף על פי שאין ראייה לדבר - זכר לדבר, שנאמר שבעת ימים שאר לא ימצא ואומר ויחפש בגדול החל ובקטן כלה ואומר בעת ההיא אחפש את ירושלים בנרות

#### רש"י מסכת פסחים ז.

9. זכר לדבר - כדפרשינן, והשתא מפרש קראי היכא, וראייה ממש ליתא, אלא אסמכתא בעלמא, דדברי תורה מדברי קבלה נינהו.

**תלמוד בבלי מסכת בבא קמא ב:**

10. קרן מנלן? דת"ר: (שמות כ"א) כי יגח - אין נגיחה אלא בקרן, שנאמר: (מלכים א' כ"ב) ויעש לו צדקיה בן כנענה קרני ברזל ויאמר כה אמר ה' באלה תנגח את ארם וגו', ואומר: (דברים ל"ג) בכור שורו הדר לו וקרני ראם קרניו בהם עמים יגח. מאי ואומר? וכי תימא, דברי תורה מדברי קבלה לא ילפינן, ת"ש: בכור שורו הדר לו. והאי מילף הוא? גילוי מילתא בעלמא הוא דנגיחה בקרן הוא!

**רש"י מסכת בבא קמא ב:**

11. דברי קבלה - נביאים וכתובים.

והאי מילף הוא - בתמיהה הא לא גמרי' מדברי קבלה לא חיוב ולא פטור אלא גלוי מילתא הוא דכל היכי דכתיב נגיחה בקרן הוא.

**תלמוד בבלי מסכת שבת קלד:**

12. רבי אלעזר בן עזריה אומר: מרחיצין את הקטן ביום השלישי שחל להיות בשבת, ואף על פי שאין ראייה לדבר - זכר לדבר, שנאמר ויהי ביום השלישי בהיותם כאבים.

**תלמוד בבלי מסכת מועד קטן טז.**

13. תנו רבנן: אין נידוי פחות משלשים יום, ואין נזיפה פחות משבעה ימים. ואף על פי שאין ראייה לדבר - זכר לדבר: שנאמר (במדבר י"ב) ואביה ירק ירק בפניה הלא תכלם שבעת ימים.

**תלמוד בבלי מסכת נדה ח:**

14. וכמה הכרת העובר? סומכוס אומר משום רבי מאיר: שלשה חדשים, ואע"פ שאין ראייה לדבר - זכר לדבר, שנאמר (בראשית ל"ח), ויהי כמשלש חדשים וגומר. זכר לדבר? קרא כתיב, וראיה גדולה היא! משום דאיכא דילדה לט', ואיכא דילדה לשבעה.

**תלמוד בבלי מסכת סוטה ד.**

15. וכמה שיעור סתירה? ... פלימו אומר: כדי שתושיט ידה לסל ליטול ככר, אע"פ שאין ראייה לדבר - זכר לדבר: (משלי י') כי בעד אשה זונה עד ככר לחם.

**רש"י מסכת סוטה ד.**

16. ואף ע"פ שאין ראייה - גמורה לדבר דקרא לאו הושטת יד לסל כתב ביה יש זכר ורמז מקצת דהוקשה אשה זונה לככר לחם.

**תלמוד בבלי מסכת בבא בתרא ט.**

17. ת"ר: אין מחשבין בצדקה עם גבאי צדקה, ולא בהקדש עם הגזברין, ואע"פ שאין ראייה לדבר - זכר לדבר, שנאמר: (מלכים ב' י"ב) ולא יחשבו את האנשים אשר יתנו את הכסף על ידם לתת לעושי המלאכה כי באמונה הם עושים.

**רש"י מסכת בבא בתרא ט.**

18. שאין ראייה לדבר - דלא בגבאי צדקה כתיב אלא בגיזברי הקדש הנותנים לבם לעושי המלאכה שהפועלים מרובין למלאכות הרבה לגודרין ולחוצבי האבן לכתפים ולחמרים ולקנות עצים ואבני מחצב וא"א לעמוד על החשבון כדאמרינן בעלמא (שבועות דף מה) בעל הבית טרוד בפועליו הוא ואינשי.

**תלמוד בבלי מסכת תמורה כט.**

19. דתניא, רבי אומר: אין אתנן אסור אלא כל אתנן הבאות לו בעבירה; אבל אתנן אשתו נדה, ושנתן לה שכר להפקעתה, ושנתנה לו באתננו - מותרין; אף על פי שאין ראייה לדבר - זכר לדבר (יחזקאל י"ז) ובתתך אתנן ואתנן לא ניתן [לך] (לה) ותהי להפך.

**רש"י מסכת תמורה כט.**

20. ואע"פ שאין ראייה לדבר - דלישתרי להקרבה זכר לדבר דלא הוי אתנן מה שהיא נותנת לו מדכתיב ותהי להפך.

**פני יהושע מסכת פסחים ז:**

21. בפירש"י בד"ה זכר לדבר כו' אלא אסמכתא בעלמא כו'. אין זה סותר למה שכתבתי לעיל (דף ד' ע"א בד"ה בגמ') דמלשון רש"י משמע דבדיקה דאור הנר דאורייתא וכמו שכתב הר"ן משמו [דף א' בדפי הר"ף ד"ה בודקים] ואם כן האיך כתב כאן דהוי אסמכתא אלא דבאמת לא קשיא מידי דכיון דמסיק רש"י כאן דהא דהוי אסמכתא היינו משום דדברי תורה מדברי קבלה לא ילפינן. ולכאורה יש לתמוה דהא אשכחן בכה"ג בריש מסכת ב"ק [ב' ע"א] דתני בברייתא אין נגיחה אלא בקרן ומסיק התם וכ"ת דברי תורה מדברי קבלה לא ילפינן כו' ומקשה הש"ס בפשיטות והאי מילף הוא גלוי מלתא בעלמא הוא וא"כ משמע להדיא דלענין פירוש המלות שפיר מצינן למילף דברי תורה מדברי קבלה וא"כ על כרחך מה שכתב רש"י כאן דאסמכתא בעלמא היינו לפרש הלשון זכר לדבר משום דאכתי היה מקום לומר דבדיקה דיום טפי עדיף כהאי דויחפש בגדול וכדפרישית, ועיין עוד בסמוך: